

RÅDETS DIREKTIV 2004/113/EF

af 13. december 2004

om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 13, stk. 1,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet ⁽¹⁾,

under henvisning til udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg ⁽²⁾,

under henvisning til udtalelse fra Regionsudvalget ⁽³⁾, og

ud fra følgende betragtninger:

(1) I henhold til EU-traktatens artikel 6 bygger Den Europæiske Union på principperne om frihed, demokrati og respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder samt retsstatsprincippet, der alle er principper, som medlemsstaterne har til fælles, og den respekterer de grundlæggende rettigheder som generelle principper for fællesskabsretten, således som de garanteres ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, og således som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner.

(2) Alle menneskers ret til lighed for loven og beskyttelse mod forskelsbehandling er en universel ret, der anerkendes i verdenserklæringen om menneskerettigheder, De Forenede Nationers konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination imod kvinder, den internationale konvention om afskaffelse af alle former for race-diskrimination og De Forenede Nationers konventioner om borgerlige og politiske rettigheder og om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som alle medlemsstaterne har tiltrådt.

(3) Når man forbyder forskelsbehandling, er det vigtigt at overholde andre grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, herunder beskyttelse af privat- og familielivet og transaktioner i den forbindelse samt religionsfrihed.

(4) Ligestilling mellem mænd og kvinder er et grundlæggende princip i Den Europæiske Union. Artikel 21 og 23 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder forbyder enhver forskelsbehandling på grund af køn og kræver, at der sikres ligestilling mellem mænd og kvinder på alle områder.

(5) Det fremgår af artikel 2 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, at fremme af ligestilling er en af Fællesskabets væsentlige opgaver. Ligeledes kræves det i artikel 3, stk. 2, i traktaten, at Fællesskabet tilstræber at afskaffe uligheder og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder på alle indsatsområder.

(6) Kommissionen bebudede i sin meddelelse om den social- og arbejdsmarkedspolitiske dagsorden, at den havde til hensigt at forelægge et forslag til direktiv om forskelsbehandling på grund af køn uden for arbejdsmarkedet. Et sådant forslag er helt i overensstemmelse med Rådets beslutning 2001/51/EF af 20. december 2000 om et EF-handlingsprogram vedrørende fællesskabsstrategien for ligestilling mellem mænd og kvinder (2001-2005) ⁽⁴⁾, der dækker alle fællesskabspolitikkerne og har til formål at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder ved at tilpasse disse politikker og gennemføre konkrete tiltag for at forbedre mænds og kvinders stilling i samfundet.

(7) Det Europæiske Råd opfordrede på sit møde i Nice den 7. og 9. december 2000 Kommissionen til at styrke ligestillingsrelaterede rettigheder ved at vedtage et forslag til direktiv om fremme af ligestilling mellem mænd og kvinder på andre områder end beskæftigelse og arbejdsliv.

⁽¹⁾ Udtalelse af 30.3.2004 (endnu ikke offentliggjort i EUT).

⁽²⁾ EUT C 241 af 28.9.2004, s. 44.

⁽³⁾ EUT C 121 af 30.4.2004, s. 27.

⁽⁴⁾ EFT L 17 af 19.1.2001, s. 22.

- (8) Fællesskabet har vedtaget en række juridiske instrumenter til at forebygge og bekæmpe forskelsbehandling på arbejdsmarkedet på grund af køn. Disse instrumenter har vist, at lovgivning kan bruges til at bekæmpe forskelsbehandling.
- (9) Forskelsbehandling på grund af køn, herunder chikane og sexchikane, finder også sted uden for arbejdsmarkedet. Den form for forskelsbehandling kan være lige så skadelig og udgøre en hindring for en fuldstændig og vellykket integration af mænd og kvinder i det økonomiske og sociale liv.
- (10) Sådanne problemer er særlig tydelige med hensyn til adgang til og levering af varer og tjenesteydelser. Forskelsbehandling på grund af køn på det område bør derfor forebygges og afskaffes. Som det var tilfældet med Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse⁽¹⁾, kan dette mål bedre nås ved hjælp af fællesskabslovgivning.
- (11) En sådan lovgivning bør forbyde forskelsbehandling på grund af køn i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser. Varer bør forstås som den form for varer, der er omfattet af bestemmelserne om frie varebevægelser i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab. Tjenesteydelser bør forstås som den form for tjenesteydelser, der er omhandlet i artikel 50 i denne traktat.
- (12) Med henblik på at forebygge forskelsbehandling på grund af køn bør direktivet finde anvendelse på både direkte forskelsbehandling og indirekte forskelsbehandling. Der foreligger kun direkte forskelsbehandling, når en person på grund af køn behandles ringere end en anden person i en tilsvarende situation. Således vedrører for eksempel forskelle mellem mænd og kvinder i forbindelse med ydelse af sundhedspleje, som skyldes de fysiske forskelle mellem mænd og kvinder, ikke tilsvarende situationer og udgør derfor ikke forskelsbehandling.
- (13) Forbuddet mod forskelsbehandling bør gælde for personer, som leverer varer og tjenesteydelser, der er tilgængelige for offentligheden, og som tilbydes uden for privat- og familielivet og transaktioner i den forbindelse. Det bør ikke gælde for medieindhold og reklame eller for offentlig eller privat undervisning.
- (14) Enhver har frihed til at indgå aftaler, herunder frihed til at vælge en aftalepartner til en given transaktion. En person, der leverer varer eller tjenesteydelser, kan have en række subjektive grunde til at vælge sin aftalepartner. Såfremt valget af aftalepartner ikke skyldes den pågældendes køn, bør dette direktiv ikke berøre friheden til at vælge aftalepartner.
- (15) Der findes allerede en række retsakter om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv. Direktivet bør derfor ikke finde anvendelse på dette område. Det samme gælder selvstændig erhvervsvirksomhed, hvis den er omfattet af eksisterende juridiske instrumenter. Direktivet bør kun finde anvendelse på forsikringer og pensioner, der er private, frivillige og uafhængige af ansættelsesforholdet.
- (16) Forskelsbehandling kan kun accepteres, hvis den er begrundet i et legitimt mål. Et legitimt mål kan for eksempel være beskyttelse af ofre for kønsrelateret vold (i tilfælde såsom oprettelse af centre til beskyttelse forbeholdt det ene køn), hensyn til privatlivets fred og blufærdigheden (i tilfælde såsom indlogering hos en person i en del af denne persons hjem), fremme af ligestilling mellem mænd og kvinder eller mænds eller kvinders interesser (for eksempel frivillige organisationer, hvor kun det ene køn er repræsenteret), foreningsfrihed (i tilfælde af medlemskab af private klubber, hvor kun det ene køn er repræsenteret) og tilrettelæggelse af sportsaktiviteter (for eksempel sportsbegivenheder, som kun det ene køn har adgang til). Enhver begrænsning bør imidlertid være hensigtsmæssig og nødvendig i overensstemmelse med de kriterier, der kan udledes af EF-Domstolens retspraksis.
- (17) Princippet om ligebehandling i forbindelse med adgang til varer og tjenesteydelser kræver ikke, at der altid skal leveres faciliteter til mænd og kvinder på et fælles grundlag, så længe de ikke leveres på gunstigere betingelser til medlemmer af det ene køn.
- (18) Anvendelse af kønsrelaterede aktuarmæssige faktorer er almindelig udbredt for så vidt angår forsikringsydelser og lignende finansielle tjenesteydelser. Anvendelse af køn som en aktuarmæssig faktor bør for at sikre ligebehandling af mænd og kvinder ikke medføre forskelle i enkeltpersoners præmier og ydelser. For at undgå en pludselig omlægning af markedet bør gennemførelsen af denne regel kun gælde for nye kontrakter, der er indgået efter datoen for gennemførelse af dette direktiv.

⁽¹⁾ EFT L 180 af 19.7.2000, s. 22.

- (19) Visse risikokategorier kan variere mellem kønnene. I nogle tilfælde er køn én, men ikke nødvendigvis den eneste afgørende faktor i vurderingen af forsikrede risici. I forbindelse med kontrakter om forsikring af denne type risici kan medlemsstaterne beslutte at tillade undtagelser fra reglen om ikke-kønsrelaterede præmier og ydelser, så længe de kan sikre, at de underliggende aktuarmæssige og statistiske data, som beregningerne er baseret på, er pålidelige, ajourføres regelmæssigt og er tilgængelige for offentligheden. Undtagelser er kun tilladt, hvis den nationale lovgivning ikke allerede har anvendt den ikke-kønsrelaterede regel. Medlemsstaterne bør fem år efter gennemførelsen af dette direktiv undersøge begrundelsen for disse undtagelser på ny under hensyn til de seneste aktuarmæssige og statistiske data og en rapport fra Kommissionen tre år efter datoen for dette direktivs gennemførelse.
- (20) Ringere behandling af kvinder på grund af graviditet og moderskab bør betragtes som en form for direkte forskelsbehandling på grund af køn og bør derfor være forbudt inden for forsikring og lignende finansielle tjenesteydelser. Omkostninger vedrørende risiko for graviditet og moderskab bør derfor ikke kun tillægges personer af det ene køn.
- (21) Personer, som har været udsat for forskelsbehandling på grund af køn, bør sikres den fornødne retsbeskyttelse. For at sikre en mere effektiv retsbeskyttelse bør også foreninger, organisationer og andre juridiske personer have beføjelse til, efter nærmere bestemmelser fastlagt af medlemsstaterne, enten på vegne af eller til støtte for ethvert offer for forskelsbehandling at indtræde som part i en sag uden at tilsidesætte nationale procesregler vedrørende repræsentation og forsvar i retten.
- (22) Reglerne om bevisbyrde bør tilpasses i tilfælde af en sag om forskelsbehandling, der umiddelbart forekommer berettiget, og for at anvende princippet om ligebehandling effektivt bør bevisbyrden overgå til den indklagede, når der foreligger bevis for en sådan forskelsbehandling.
- (23) Effektiv gennemførelse af princippet om ligebehandling kræver, at der også er passende retlig beskyttelse mod viktimering.
- (24) Med henblik på at fremme princippet om ligebehandling bør medlemsstaterne tilskynde til en dialog med relevante interessenter, som i overensstemmelse med deres nationale lovgivning og praksis har en legitim interesse i at bidrage til bekæmpelsen af forskelsbehandling på grund af køn i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser.
- (25) Beskyttelse mod forskelsbehandling på grund af køn ville blive styrket, hvis der i hver medlemsstat var et eller flere organer med kompetence til at analysere de pågældende problemer, undersøge mulige løsninger og yde ofre konkret bistand. Disse organer kunne være de samme som dem, der på nationalt plan har til opgave at forsvare menneskerettighederne eller beskytte enkeltpersoners rettigheder eller gennemføre princippet om ligebehandling.
- (26) Dette direktiv fastsætter mindstekrav og giver derved medlemsstaterne mulighed for at opretholde eller indføre gunstigere bestemmelser. Gennemførelsen af dette direktiv bør ikke benyttes som begrundelse for at forringe de eksisterende vilkår på dette felt i de enkelte medlemsstater.
- (27) Medlemsstaterne bør fastsætte effektive sanktioner, der står i rimeligt forhold til overtrædelserne og har afskrækkende virkning, og som iværksættes i tilfælde af handlinger, der strider mod forpligtelserne i dette direktiv.
- (28) Målene for dette direktiv, nemlig at sikre et fælles højt niveau for beskyttelse mod forskelsbehandling i alle medlemsstater, kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne og kan derfor på grund af handlingens omfang og virkninger bedre gennemføres på fællesskabsplan. Fællesskabet kan derfor træffe foranstaltninger i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet, jf. traktatens artikel 5. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, jf. nævnte artikel, går dette direktiv ikke ud over, hvad der er nødvendigt for at nå disse mål.
- (29) I overensstemmelse med punkt 34 i den interinstitutionelle aftale om bedre lovgivning⁽¹⁾ tilskyndes medlemsstaterne til, både i egen og Fællesskabets interesse, at udarbejde og offentliggøre deres egne oversigter, der så vidt muligt viser overensstemmelsen mellem direktivet og gennemførelsesforanstaltningerne —

⁽¹⁾ EUT C 321 af 31.12.2003, s. 1.

UDSTEDT FØLGENDE DIREKTIV:

KAPITEL I

GENERELLE BESTEMMELSER

Artikel 1

Formål

Formålet med dette direktiv er at fastlægge en ramme for bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af køn i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser med henblik på gennemførelse i medlemsstaterne af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder.

Artikel 2

Definitioner

I dette direktiv forstås ved:

- a) »direkte forskelsbehandling«: det forhold at en person på grund af køn behandles ringere end en anden bliver, er blevet eller ville blive behandlet i en tilsvarende situation
- b) »indirekte forskelsbehandling«: en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis, der vil stille personer af det ene køn særlig ufordelagtigt i forhold til personer af det andet køn, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde dette mål er hensigtsmæssige og nødvendige
- c) »chikane«: en uønsket adfærd i relation til en persons køn med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed og skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima
- d) »sexchikane«: enhver uønsket form for adfærd med seksuelle undertoner, verbal, ikke-verbal eller fysisk, med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed, navnlig ved at skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima.

Artikel 3

Anvendelsesområde

1. Inden for rammerne af de beføjelser, traktaten tillægger Fællesskabet, finder dette direktiv anvendelse på alle personer,

som leverer varer og tjenesteydelser, der er tilgængelige for offentligheden, både inden for den offentlige og den private sektor, herunder offentlige organer, og som tilbydes uden for privat- og familielivet, samt transaktioner i den forbindelse.

2. Dette direktiv berører ikke enkeltpersoners frie valg af aftalepartner, for så vidt enkeltpersoners valg af aftalepartner ikke er baseret på dennes køn.

3. Direktivet finder hverken anvendelse på medieindhold, reklame eller på uddannelse.

4. Direktivet finder ikke anvendelse i forbindelse med beskæftigelse og erhverv. Direktivet finder ikke anvendelse i forbindelse med selvstændig erhvervsvirksomhed, for så vidt denne er omfattet af andre EF-retsakter.

Artikel 4

Princippet om ligebehandling

1. Når der i dette direktiv henvises til princippet om ligebehandling af mænd og kvinder, betyder det, at

- a) der ikke må finde nogen direkte forskelsbehandling sted på grund af køn, herunder ringere behandling af kvinder på grund af graviditet og moderskab
- b) der ikke må finde nogen indirekte forskelsbehandling sted på grund af køn.

2. Dette direktiv berører ikke gunstigere bestemmelser om beskyttelse af kvinder i forbindelse med graviditet og moderskab.

3. Chikane og sexchikane som defineret i dette direktiv betragtes som forskelsbehandling på grund af køn og er derfor forbudt. En persons afvisning eller accept af en sådan adfærd må ikke anvendes som grundlag for en beslutning, der vedrører den pågældende.

4. Instrukser om direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af køn betragtes som forskelsbehandling i henhold til dette direktiv.

5. Dette direktiv udelukker ikke forskelsbehandling, hvis leveringen af varer og tjenesteydelser udelukkende eller først og fremmest til personer af det ene køn er begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde dette mål er hensigtsmæssige og nødvendige.

Artikel 5

Aktuarmæssige faktorer

1. Medlemsstaterne skal sikre, at anvendelse af køn som en faktor ved beregning af præmier og ydelser i forbindelse med forsikring og lignende finansielle ydelser i alle nye kontrakter, der senest er indgået efter den 21. december 2007, ikke fører til forskelle i enkeltpersoners præmier og ydelser.

2. Uanset stk. 1 kan medlemsstaterne inden den 21. december 2007 beslutte at tillade forholdsmæssigt afpassede forskelle i enkeltpersoners præmier og ydelser, hvis anvendelsen af køn er en afgørende faktor ved risikovurderingen, der er baseret på relevante og nøjagtige aktuarmæssige og statistiske data. De pågældende medlemsstater underretter Kommissionen og sikrer, at de nøjagtige data, der er relevante for anvendelse af køn som en afgørende aktuarmæssig faktor, indsamles, offentliggøres og ajourføres regelmæssigt. Disse medlemsstater tager deres beslutning op til revision fem år efter den 21. december 2007 på baggrund af den rapport fra Kommissionen, der er nævnt i artikel 16, og forelægger Kommissionen resultatet af denne fornyede gennemgang.

3. Under alle omstændigheder må omkostninger i forbindelse med graviditet og moderskab ikke føre til forskelle i enkeltpersoners præmier og ydelser.

Medlemsstaterne kan udskyde gennemførelsen af de foranstaltninger, der er nødvendige for at efterkomme denne bestemmelse, til senest to år efter den 21. december 2007. I så fald underretter de berørte medlemsstater straks Kommissionen herom.

Artikel 6

Positiv særbehandling

For at sikre fuld ligestilling mellem mænd og kvinder i praksis må princippet om ligebehandling ikke afholde nogen medlemsstat fra at opretholde eller vedtage særlige foranstaltninger for at forebygge eller kompensere for ulemper på grund af køn.

Artikel 7

Mindstekrav

1. Medlemsstaterne kan indføre eller opretholde bestemmelser, som er gunstigere for beskyttelsen af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder end bestemmelserne i dette direktiv.

2. Gennemførelsen af dette direktiv berettiger under ingen omstændigheder til at forringe det i medlemsstaterne eksisterende

ende niveau for beskyttelse mod forskelsbehandling på de områder, der er omfattet af dette direktiv.

KAPITEL II

RETSMIDLER OG HÅNDHÆVELSE

Artikel 8

Klageadgang

1. Medlemsstaterne sikrer, at enhver, der mener sig krænket, fordi princippet om ligebehandling tilsidesættes i forhold til den pågældende, kan indgive klage til retslige og/eller administrative instanser, herunder, hvor de finder det hensigtsmæssigt, til forligsinstanter, med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i henhold til dette direktiv, også selv om det forhold, hvori forskelsbehandlingen angiveligt har fundet sted, er ophørt.

2. Medlemsstaterne indfører i deres nationale retsorden de nødvendige bestemmelser for at sikre en reel og effektiv erstatning eller godtgørelse efter medlemsstatens afgørelse for tab og skader, der er påført en person som følge af forskelsbehandling som defineret i dette direktiv, således at det har en præventiv virkning og står i et rimeligt forhold til det tab, den pågældende har lidt. Forudgående fastsættelse af et maksimum må ikke begrænse en sådan erstatning eller godtgørelse.

3. Medlemsstaterne sikrer, at foreninger, organisationer og andre juridiske personer, der efter kriterierne i deres nationale ret har en legitim interesse i at sikre, at dette direktivs bestemmelser overholdes, er berettigede til — enten på vegne af eller til støtte for klageren med dennes godkendelse — at indtræde som part i klagen til retslige og/eller administrative instanser med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i dette direktiv.

4. Stk. 1 og 3 berører ikke nationale regler om tidsfrister for anlæggelse af sager vedrørende princippet om ligebehandling.

Artikel 9

Bevisbyrde

1. Medlemsstaterne træffer i overensstemmelse med deres nationale retssystemer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at det påhviler den indklagede at bevise, at princippet om ligebehandling ikke er blevet tilsidesat, hvis personer, der mener sig krænket, fordi princippet om ligebehandling tilsidesættes i forhold til de pågældende, over for en domstol eller en anden kompetent myndighed, fremfører faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet direkte eller indirekte forskelsbehandling.

2. Stk. 1 er ikke til hinder for, at medlemsstaterne indfører regler for bevisførelse, som er gunstigere for klageren.

3. Stk. 1 finder ikke anvendelse i straffesager.

4. Stk. 1, 2 og 3 finder også anvendelse på sager som omhandlet i artikel 8, stk. 3.

5. Medlemsstaterne behøver ikke at anvende stk. 1 på sager, hvor det er domstolen eller en anden kompetent myndighed, der skal undersøge sagens faktiske omstændigheder.

Artikel 10

Viktimisering

Medlemsstaterne indfører i deres retsorden de nødvendige foranstaltninger til at beskytte enkeltpersoner mod ugunstig behandling eller ugunstige følger som reaktion på en klage eller enhver form for retsforfølgning med det formål at sikre, at princippet om ligebehandling iagttages.

Artikel 11

Dialog med relevante interessenter

Med henblik på at fremme princippet om ligebehandling tilskynder medlemsstaterne til en dialog med relevante interessenter, som i overensstemmelse med national lovgivning og praksis har en legitim interesse i at bidrage til bekæmpelsen af forskelsbehandling på grund af køn i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser.

KAPITEL III

ORGANER TIL FREMME AF LIGEBEHANDLING

Artikel 12

1. Medlemsstaterne udpeger et eller flere organer til fremme, evaluering og overvågning af samt til støtte for ligebehandling af kvinder og mænd uden forskelsbehandling på grund af køn. Sådanne organer kan indgå som en del af institutioner, der på nationalt plan har til opgave at forsvare menneskerettighederne eller beskytte enkeltpersoners rettigheder eller gennemføre princippet om ligebehandling.

2. Medlemsstaterne sikrer, at de i stk. 1 omhandlede organer også har kompetence til at:

a) give ofre for forskelsbehandling uvildig bistand til at få behandlet deres klager over forskelsbehandling under

hensyntagen til ofrenes, foreningernes, organisationernes og andre juridiske personers rettigheder, jf. artikel 8, stk. 3

b) foretage uvildige undersøgelser af forskelsbehandling

c) offentliggøre uvildige rapporter og fremsætte henstillinger om ethvert spørgsmål vedrørende forskelsbehandling.

KAPITEL IV

AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

Artikel 13

Overholdelse af direktivet

Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at princippet om ligebehandling overholdes i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser inden for rammerne af dette direktiv, og navnlig at:

a) alle love og administrative bestemmelser, der strider mod princippet om ligebehandling, ophæves

b) alle aftaleretlige bestemmelser, virksomheders interne regler og vedtægter for foreninger med eller uden lukrativt formål, der strider imod princippet om ligebehandling, erklæres eller kan erklæres ugyldige eller ændres.

Artikel 14

Sanktioner

Medlemsstaterne fastsætter de sanktioner, der skal anvendes ved overtrædelse af de nationale bestemmelser, der er vedtaget i henhold til dette direktiv, og træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at sanktionerne bliver anvendt. De iværksatte sanktioner, der kan omfatte udbetaling af erstatning til ofret, skal være effektive, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have afskrækkende virkning. Medlemsstaterne meddeler Kommissionen disse bestemmelser senest den 21. december 2007 og meddeler hurtigst muligt eventuelle efterfølgende ændringer.

Artikel 15

Formidling af information

Medlemsstaterne påser, at de bestemmelser, der vedtages i medfør af dette direktiv, og de relevante bestemmelser, der allerede finder anvendelse, på hele deres område bringes til de berørte personers kendskab ved hjælp af alle egnede midler.

*Artikel 16***Rapporter**

1. Medlemsstaterne meddeler senest den 21. december 2009 og herefter hvert femte år Kommissionen alle tilgængelige oplysninger om gennemførelsen af dette direktiv.

Kommissionen udarbejder en sammenfattende rapport, som omfatter en revision af medlemsstaternes nuværende praksis vedrørende artikel 5 med hensyn til anvendelse af køn som en faktor ved beregningen af præmier og ydelser. Den forelægger rapporten for Europa-Parlamentet og Rådet senest den 21. december 2010. Kommissionen skal om nødvendigt vedlægge sin rapport forslag til ændring af direktivet.

2. Kommissionens rapport skal tage hensyn til relevante interessenters synspunkter.

*Artikel 17***Gennemførelse**

1. Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv inden den 21. december 2007. De meddeler straks Kommissionen teksten til disse bestemmelser.

Disse love og bestemmelser skal ved vedtagelsen indeholde en henvisning til dette direktiv eller skal ved offentliggørelsen

ledsages af en sådan henvisning. De nærmere regler for henvisningen fastsættes af medlemsstaterne.

2. Medlemsstaterne meddeler Kommissionen teksten til de vigtigste nationale retsforskrifter, som de udsteder på de områder, der er omfattet af dette direktiv.

*Artikel 18***Ikrafttræden**

Dette direktiv træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i *Den Europæiske Unions Tidende*.

*Artikel 19***Adressater**

Dette direktiv er rettet til medlemsstaterne.

Udfærdiget i Bruxelles, den 13. december 2004.

På Rådets vegne

B. R. BOT

Formand
